

BALIKESİR'DE YAŞAYAN TARİH: GİRİT (ADA) DOKUMACILIĞININ YENİDEN CANLANDIRILMASI**LIVING HISTORY IN BALIKESİR: REVIVAL OF CRETE (ADA) WEAVING** **Gizem Çolpan*****Öz**

Makale; Balıkesir Ayvalık ilçesinde yapılan bir araştırma ile hazırlanmıştır. 2024 yılında gerçekleştirilen alan araştırması kapsamında, Ayvalık S.S. Kedi Kadın Emekini Destekleme İşliğı Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi tarafından dokunan battaniyeler incelenmiştir. Toplamda 15 battaniye ve 16 kirlent dokumasına ulaşılmıştır. Ancak renk ve boyutları bakımından benzerlikleri nedeni ile 3 battaniye ve 4 kirlent örneğı çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmada 20'şer adet duvar süsü, bohça ve hediyelik için yapılan çanta örneklerine rastlanmıştır. Benzerlikleri nedeni ile 1'er örnek çalışmada yer almıştır. Araştırmada önceden kooperatif ile telefonda görüşülerek uygun ortak zamanda karşılıklı görüşme yöntemi kullanılmış, dokumaların ayrıntılı fotoğrafları çekilmiş, kişilerden teknik, motifler ve malzemeler hakkında bilgi edinilerek belgelenmiştir. Çalışmanın belgelenerek gelecek nesillere aktarmada kaynak oluşturarak literatüre kazandırılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ada Dokumacılığı, Balıkesir, Dokuma, Girit, Sedefli Battaniye.

Abstract

This article is based on a research conducted in the Ayvalık district of Balıkesir. Within the scope of the field research carried out in 2024, blankets woven by Ayvalık S.S. Kedi Women's Labor Support Workshop Women's Enterprise and Business Cooperative were examined. A total of 15 blankets and 16 throw pillows were identified. However, 3 blanket and 4 throw pillow samples were included in the study due to their similarities in terms of color and size. In the research, 20 samples each of wall ornaments, bundles and bags made for gifts were encountered. Due to their similarities, one sample each category was included in the study. A mutual interview method was employed by arranging prior contact with the cooperative by phone. Detailed photographs of the weavings were taken, and information about the techniques, motifs, and materials was obtained and documented. It is aimed to document the study and make it a source for transferring it to future generations and contribute it to the literature.

Keywords: Island Weaving, Balıkesir, Weaving, Crete, Pearl Blanket.

Araştırma Makalesi / Research Article

Başvuru tarihi / Received: 13 Ocak 2025 - Kabul tarihi / Accepted: 13 Ocak 2025

* Dr., Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, gizemcolpan93@gmail.com, Balıkesir/Türkiye.

1. Giriş

Anadolu coğrafyası, Paleolitik Çağlardan itibaren farklı insan topluluklarına ev sahipliği yapmış, sayısız medeniyetin izlerini taşıyan kadim bir topraktır. Bu uzun ve köklü geçmiş, bölgenin kültürel mirasının zenginleşmesinde ve çeşitlenmesinde temel bir etken olmuştur. El sanatları, bu kültürel mirasın canlı ve somut ifadelerinden biri olarak, yüzyıllardır Anadolu insanının yaratıcılığını ve yaşam biçimini yansıtmıştır. Özellikle dokumacılık, kullanılan malzemelerden uygulanan tekniklere ve yansıtılan motiflere kadar, bu coğrafyanın tarihsel, sosyal ve ekonomik dinamiklerini bünyesinde barındırmıştır.

Türk kültürünün önemli bir parçası olan el dokumaları, binlerce yıllık geçmişiyle günümüze ulaşan değerli bir mirastır. İçerdikleri uygulama ve gelenekler de bu mirası zenginleştirmektedir (Genç ve Solak, 2020:80).

Türk el dokuma kültürü incelendiğinde başlangıçta ihtiyaçlar için yapılmanın ötesinde derin anlamlar içerdiği de görülecektir. Günümüzün silikon vadisi dehalarına inat; ağıllardaki koyunların yünü kırılarak, yıkanarak, taraklarda taranarak, iğ ve eğirtmeçler de bükülüp ipe çevrilerek; çok iyi simyacılar inat, bozkırın börtü, böcüsü ve bitkileriyle kınalanarak; boyayı life giydirmenin kitabı yazılıp, Türk milletinin kültür mirası dünyaya hediye edilmiştir (Genç, vd., 2017:355).

Dokuma, toplumların coğrafi koşullarından doğan örtünme, barınma, sıcaktan ve soğuktan korunma gibi temel ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan zaman içerisinde de gelişerek kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel sanattır (Aytaç, 2008:204). Anadolu insanı uzun yıllar beslediği hayvanın sadece etinden ve sütünden faydalanmamıştır. Yetiştirdiği ve beslediği hayvanların kırım zamanı geldiğinde hem yününü hem kılını da faydaya dönüştürmüştür. Elde ettiği bu hammaddeden azık ve pazar heybesi, torba, yer yaygısı, yufka mendili, sofrası, iş önlüğü, çadır örtüsü ve hububat çuvalı gibi birçok çeşitli türde dokuma yapmıştır (Özkoca, 2019:96).

Dokumacılık, insanlık tarihinin en eski ve en temel el sanatlarından biri olarak, toplumların yaşam biçimlerini ve kültürel dokusunu şekillendiren önemli bir unsur olmuştur. İnsanlar, varoluş mücadelelerinde hayatta kalmak ve yaşam kalitelerini yükseltmek için dokuma ürünlerine başvurmuşlardır. Yaşamı boyunca insan, doğanın sunduğu bitki örtüsünü tanımış ve bu doğal kaynaklardan farklı amaçlarla faydalanmıştır (Genç, 2014:176).

İlkçağlardan itibaren, insanlar çevrelerindeki doğal kaynakları kullanarak basit dokuma araçları geliştirmişlerdir. Bitkilerin yaprak, dal ve kabukları, hayvanların tüy ve derileri gibi doğal materyaller, ilk dokuma ürünlerinin temelini oluşturmuştur. Zamanla, koyun, keçi gibi hayvanların evcilleştirilmesiyle elde edilen yün ve kıl gibi hayvansal lifler, dokumacılığın gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Bitkisel liflerin de dokumacılıkta kullanılmasıyla birlikte, insanlık daha dayanıklı ve çeşitli dokumalara ulaşmıştır. Basit dokuma tekniklerinin öğrenilmesiyle birlikte, insanlar giyim, barınma ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli dokuma ürünleri üretmeye başlamışlardır. Bu sayede hem hava şartlarından korunmuşlar hem de daha konforlu bir yaşam sürme imkânı bulmuşlardır. Dokumacılık, sadece bir el sanatı olmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarını da etkileyen önemli bir etken olmuştur (Küçükkurt, 2019:125).

Zorunlu ihtiyaçlar doğrultusunda giyinme gereksinimi, farklı coğrafyalarda kullanılan malzeme ve desenlerin çeşitlenmesine yol açmıştır (Arıöz, 2024:196). Bu özgün coğrafyalardan biri olan Balıkesir, coğrafi konumu ve iklimsel özelliklerinin sunduğu zengin biyoçeşitlilik sayesinde dokumacılık alanında kendine has bir yer edinmiştir. Yüzyıllardır süregelen geleneksel yaşam biçimi içinde önemli bir yere sahip olan hayvancılık, yün ve kıl gibi değerli hayvansal liflerin kolayca temin edilmesini sağlamış ve bu durum, Balıkesir dokumacılığının temelini oluşturmuştur. Balıkesir'in köklü dokuma mirası, farklı kültürlerin etkileşimiyle zaman içinde daha da zenginleşmiştir. Özellikle Türkiye ve Yunanistan arasındaki nüfus mübadelesi sonucunda Girit Adası'ndan gelen göçmenlerin Ayvalık ve çevresine yerleşimi, bölgeye Anadolu'nun derin dokumacılık geleneğine dayanan özgün bir sanatın taşınmasına aracılık etmiştir. Girit (Ada) dokumasının kökenleri, aslında bu geniş Anadolu dokuma kültürüyle sıkı bağlara sahiptir. Giritli göçmenler, yüzyıllardır adada yaşattıkları özgün dokuma tekniklerini ve karakteristik desenlerini yeni yurtları olan Ayvalık'a taşımışlardır. Bu sanat, Ayvalık'ta sıklıkla kendine has, sedef ışıltısını andıran parlak dokusu nedeniyle "Sedefli Battaniye" adıyla anılmış ve bölgenin kültürel zenginliğine önemli bir katkı sunmuştur.

Girit (Ada) dokumacılığı, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Anadolu dokuma geleneğiyle Girit Adası'na taşınmıştır. Mübadele sonrasında ise, Girit'ten gelen göçmenler vasıtasıyla Ayvalık'a geri dönmüş, bu özgün sanatın bölgede yerleşmesine ve kendine has bir

karakter kazanmasına olanak sağlamıştır (Gezicioğlu, vd., 2022:179). Adını, tıpkı bir deniz kabuğunun içindeki sedefin yansıması gibi göz kamaştıran parlak görünümünden alan bu özel dokuma türü, Balıkesir'in dokuma paletine yeni ve değerli bir renk katarak estetik ve kültürel açıdan önemli bir yere sahip olmuştur.

Girit (Ada) dokumacılığının kökenleri, binlerce yıllık bir geçmişe sahip olan Anadolu dokuma geleneğine uzanmaktadır. Özellikle Girit Adası'ndan gelen göçmenler aracılığıyla Ayvalık'a taşınan bu sanat, bölgede yaygın olarak "Sedefli Battaniye" olarak adlandırılmış ve yörenin kültürel zenginliğine önemli katkılar sunmuştur. Bu dokuma türü, ismini "sedef" gibi parlak ve göz alıcı dokusundan almıştır (Gezicioğlu, vd., 2022:179).

Kültürel mirasın, toplumların hafızası ve kimliği olduğu düşünüldüğünde, yaşayan miras olarak adlandırılması, bu değerlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılmasının bir zorunluluk olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, güncel ve sürdürülebilir projelerle kültürel mirası yaşatmak büyük önem taşımaktadır. Bu durum güncel projelerin önemini vurgulamaktadır. Anadolu'da yerel dokumalarla ilişkili değişik amaçlarla, pek çok proje yapılmaktadır (Erim, vd., 2017:2937).

Alan araştırmaları kapsamında S.S. Kedi Kadın Emeğini Destekleme İşliği Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatif üyeleri ile yapılan görüşmelerde "Sedefli Battaniye"nin geleneksel dokuma teknikleri ve estetik değerlerini günümüzde yaşatmak amacıyla 2023 yılında GMKA (Güney Marmara Kalkınma Ajansı)'na başvuru ile "Geçmişten Geleceğe Pamuk ve Yünün Dansı Projesi"ni hayata geçirildiğini aktarmışlardır. Bu proje kapsamında, battaniyenin özgün yapısı ve kullanılan malzemeler incelenerek, geleneksel dokuma yöntemlerinin yeniden canlandırılmasının hedeflendiğini, aynı zamanda, projenin kadınlara ekonomik fırsatlar sunmayı ve sürdürülebilir bir kültürel üretim modeline katkı sağlamayı amaçladıklarını ifade etmişlerdir.

Mart 2021 tarihinde sunulan İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'ne yapılan "Sedefli Battaniye" projesi başvurusu kabul edilmiştir. Proje paydaşları; Ayvalık Kaymakamlığı, Ayvalık Sanata ve Eğitime Destek Derneği, Vatandaşın Yeri Sivil İnisiyatifi, Ayvalık Belediyesi, Ayvalık Halk Eğitim Merkezi, Ayvalık İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, İstanbul Aydın Üniversitesi, Tarsus Üniversitesi ve Mersin Üniversitesi'dir. Bu projenin genel eğitim

programı ve eğitmenlere verilecek eğitimin uygulanması, projede kullanılacak tezgâh ve malzemelerin araştırılması ve temininin sağlanması, eski örneklerin analizlerinin yapılması ile ar-ge çalışmaları, proje danışmanı Prof. Günay Atalayer başkanlığında Anadolu Deneyisel- Grup Üyeleri tarafından yapılmıştır (<http> 1).

Kooperatif aynı zamanda Mart 2024 tarihinde KEDV tarafından organize edilen, AB tarafından finanse edilen bir projeye ortak olarak Foça/Ayvalık/Midilli arasında kadın kooperatiflerinin çalışmalarını başlatmış, diğer kooperatiflerle iş birliğinin artırılması çalışmalarına devam etmiştir.

2. Girit (Ada) Dokumacılığı

Dokusal yüzeylerin üretiminde kullanılan beş temel yöntem olan post, düğüm, keçeleştirme, örme ve dokumanın kökenleri ve ilk uygulayıcıları hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Anadolu'nun Neolitik döneme ait önemli yerleşimlerinden biri olan Çatalhöyük'te M.Ö. 7. binyıla tarihlenen dokuma kumaş kalıntılarının bulunması, iki iplik sistemine dayalı dokuma ve el dokumacılığı tekniklerinin, yaklaşık 9 bin yıl öncesine kadar uzanan bir geçmişe sahip olduğunu işaret etmektedir. Bu arkeolojik keşif, dokumacılığın kökenlerinin Anadolu ve çevresinde aranması gerektiği yönündeki bilimsel hipotezi desteklemektedir. M.Ö. 6. binyılın ortalarına tarihlenen Kıbrıs, Girit ve Yunanistan'daki arkeolojik kazılarda elde edilen dokuma örnekleri de bu görüşü destekleyen önemli kanıtlar sunmaktadır. Bu çerçevede Girit Adası, M.Ö. 6. binyıla kadar uzanan dokuma buluntularıyla bu köklü geleneğin önemli bir parçası olarak değerlendirilmektedir(<http> 2).

Girit Adası'nın özgün coğrafi konumu ve yırtıcı hayvan türlerinin bulunmayışı, adada koyunculüğün gelişimi için müspet bir ekolojik zemin teşkil etmiştir. Bu durum, adanın farklı bölgelerinde yaygın olarak yetiştirilen koyun ırklarının varlığıyla somutlaşmıştır. Söz konusu koyun varlığı, Giritli Türklerin köklü dokumacılık geleneğinin temel girdisi olan yün hammaddesinin sürdürülebilir ve kolay erişilebilir bir kaynak oluşturmasını sağlamıştır. Adadaki yerleşim birimlerinde, dokuma tezgâhları adeta hanelerin ayrılmaz birer unsuru olarak işlev görmüştür. Bu tezgâhlarda, elde edilen değerli yün lifleri titiz bir işçilikle battaniye, yatak tekstili ve çeşitli giyim eşyası gibi kullanım ürünlerine dönüşmüştür. Dokumacılık faaliyeti, yalnızca

ekonomik bir gereksinimi karşılama amacının ötesine geçerek, Giritli Türk kadınlarının sanatsal becerilerini sergilediği, kültürel kimliklerini yansıtan motif ve desenleri yaşattığı önemli bir kültürel pratik haline gelmiştir (Şenesen, 2012:260).

Yerel dokumacılığın bir örneği olan Girit dokuması, "Girit Battaniyesi, Beledonya Battaniye" gibi isimlerle de bölgede adlandırılmaktadır. Girit dokuması yalnızca bir dokuma kumaş değil özel bir desenlendirme tekniği olmuştur. Beledonya dokuma ya da battaniye; kumaşın yüzeyinde kare görüntüler meydana getiren bir tekniktir (Gezicioğlu, Atalayer ve Demir, 2020:176).

Girit dokumacılığının bu zengin mirası, yaşatılmaya devam etmektedir. Alan araştırmaları kapsamında, bu kadim dokuma geleneğinin izlerinin sürdürüldüğü bölgelerde bu kültürel mirasa sahip çıkan zanaatkârlar ve kooperatifler nezdinde önemli çalışmalar yürütülmektedir. Balıkesir'in Ayvalık ilçesinde, sanatsal ve sosyal hayata sunduğu değerli katkılarla tanınan Sayın Aysel Namlı'nın öncülüğünde kurulan Ayvalık Kedi Kadın Kooperatifi, bu özgün dokuma tekniğini yeniden canlandırma ve gelecek nesillere aktarma misyonunu üstlenmiştir. Kooperatif bünyesinde, yörenin yetenekli kadınları usta öğreticilerden aldıkları eğitimlerle bu geleneksel dokuma sanatını öğrenmekte ve özenle uygulamaktadırlar. Böylelikle, Girit dokumasının kendine has desenleri ve teknikleri, Ayvalık'ın yerel kadınlarının ellerinde yeniden hayat bulmakta, hem kültürel bir miras korunmakta hem de yerel ekonomiye ve kadın istihdamına önemli bir destek sağlanmaktadır.

3. Girit (Ada) Dokumasının Malzeme, Renk, Teknik ve Motif Özellikleri

Girit Adası, zengin bir kültürel mirasa sahip olmasıyla bilinmektedir. Bu mirasın önemli bir parçası da adanın geleneksel el sanatlarından biri olan dokumacılıktır. Girit dokumaları hem görsel olarak etkileyici hem de teknik açıdan oldukça gelişmiş örneklerdir (Şahin, 2016:62-70). Alan araştırmasında Ustabaşı Şükran Fidan "Sedefli Battaniye" dokumasının genellikle çözgüsünde pamuk, atkısında yün iplik kullanılarak üretildiğini, üzerindeki sedef gibi parlayan geometrik motiflerin ise en temel özelliği olduğunu belirtmiştir.

Geleneksel dokumada desen atkısında kullanılan yün, kırmızı veya beyaz renktedir. Yeni dokumalarda mavi, siyah gibi renklerde tercih edilmektedir. 2 ve 4 pedallı masa üstü dokuma

tezgahında bez ayağı B 1/1, Dimi D 2/2 (Z), Saten Sa 1/7 ve Sç 7/1 gibi temel örgü raporlarıyla dokunmuştur.

Bu desenler, dokumada tekrar eden birimler olan tahar ve armür kullanılarak oluşturulmuştur. Sekiz çerçeveli bir dokuma tezgahında tüm çerçeveler kullanılarak, çeşitli dokuma desenleri oluşturulmuştur (Gezicioğlu, vd., 2022:23) (Görsel 1).

Görsel 1. Sedefli Battaniye Dokuma Aşaması, Fotoğraf: Gizem Çolpan, 2024, Balıkesir.

Alan araştırmaları kapsamında elde edilen verilere göre geleneksel sedefli battaniye örneğinin kalitesini yakalamak amacıyla, çözgü ve atkı iplikleri detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Çözgü için kullanılan pamuk ipliği ve desen atkısı için kullanılan yün ile zemin atkısı için kullanılan pamuk ipliklerinin özellikleri, çeşitli üreticilerden temin edilen ipliklerle karşılaştırılmıştır. Elde edilen veriler ışığında, sedefli battaniyeye özgü görsellik ve dokunuş hissi (tuşe) için farklı iplik kombinasyonları denenmiştir. Her bir tezgâhta yapılan farklı denemelerle, çeşitli örnekler üretilerek en uygun sonuçlar elde edilmeye çalışılmıştır.

Alanda yapılan sözlü görüşmelerde sedefli battaniyelerin geleneksel dokuma tekniklerini anlamak ve bu sanatı gelecek nesillere aktarmak amacıyla S.S. Kedi Kadın Emeğini Destekleme İşliğı Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi, eski bir "Sedefli Battaniye" örneği

üzerinde, gözlem, fiziksel analiz çalışması ve numune tayini kapsamında detaylı incelemeler yapmış, ipliklerin yapısı ve kullanılan teknikleri incelemiştir (Görsel 2, 3, 4).

Görsel 2. Dokumada Kullanılan Pamuk İplik, Fotoğraf: Gizem Çolpan, 2024, Balıkesir.

Görsel 3. Kırmızı Renk Yün İplik, Fotoğraf: Gizem Çolpan, 2024, Balıkesir.

Görsel 4. Mekik, Fotoğraf: Gizem Çolpan, 2024, Balıkesir.

Elde edilen veriler sayesinde, sedefli battaniyenin özgün özelliklerini taşıyan yeni dokumalar üretilebilecek bir temel oluşturulmuştur.

4. Girit (Ada) Dokumacılığının Ayvalık İlçesinde Yaşatılma Süreci

Geleneksel el işlerine ilgi duyan ve araştırmalar yapan Sayın Aysel Namlı 1987 yılında eşiyle Girit'te yapmış olduğu gezide "Sedefli Battaniye" dokumasına rastlamıştır. Gezi sonrası Cunda'da Girit'ten gelen dokuma tezgahında sedefli battaniye dokuyan ve son dokumacılardan olan "Nesiha Öztürk" ile tanışarak ondan mübadele anılarını dinlemesiyle araştırmalarına başlamış, görüşmelerini yapmıştır.

1999 yılında bu dokumayı araştıran Prof. Günay Atalayer ve ekibiyle kurulan temas, sedefli battaniye çalışmalarına ivme kazandırmıştır. 2021 yılına gelindiğinde ise Ayvalık Kaymakamı Gökhan Görgülüaslan'ın destekleriyle geniş bir paydaş ekibi tarafından İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'ne bir proje sunulmuştur. Projenin kabulü, somut olmayan bir kültür mirasının yeniden canlandırılması ve kadın istihdamının desteklenmesi için olanak yaratmıştır (<http3>), (Görsel 5).

Görsel 5. Dokuma Atölyesi, Fotoğraf: Gizem Çolpan, 2024, Balıkesir.

El dokuması 5 tezgâhın ve ekipmanlarının ASKEV tarafından proje için bağışlanmasıyla Temmuz 2021 tarihinde eğitimler Ayvalık Halk Eğitim Merkezi'nde akademisyenler eşliğinde 13 kursiyer ile başlamıştır. Dokumayla ilgili eğitimlerini tamamlayan 13 kadının da içinde olduğu “Kedi Kadın Kooperatifi” Ocak 2022 tarihinde mübadele şehri olan Ayvalık ilçesinde kurulmuştur.

Kooperatifteki üretim bir yandan devam ederken, hazırlanan bir projeyle Nisan 2023 tarihinde GMKA hibe programı kazanılmıştır. Bu projeyle kooperatife yeni tezgahlar alınmış, dikiş atölyesi kurulmuş ve dokuma üretim kapasitesi genişlemiştir (Görsel 6).

Kooperatifin diğer kooperatiflerle iş birliğini artırmak amacıyla, Mart 2024 tarihinde KEDV tarafından organize edilen AB tarafından finanse edilen bir projede ortak olunarak, Foça/Ayvalık/Midilli arasında kadın kooperatiflerinin çalışmaları başlatılmıştır. Böylelikle Ayvalık S.S. Kedi Kadın Emekğini Destekleme İşliğı Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi tarafından dokuma üretimlerine devam edilmektedir.

Görsel 6. Projeler Sonrasında Elde Edilen Dokuma Makineleri, Fotoğraf: Gizem Çolpan, 2024, Balıkesir.

5. Dokuma Örnekleri

Alan araştırması kapsamında, Girit dokumacılığına özgü desen ve renkleri yansıtan çeşitli tekstil ürünleri incelenmiştir. Bu bağlamda, lacivert, beyaz ve kırmızı renklerinde, 140 x 170 cm ölçülerinde 15 adet sedefli battaniye dokuması ile lacivert, beyaz, gri ve kırmızı tonlarında, 50 x 50 cm boyutlarında 16 adet kırilent kılıfı dokuması elde edilmiştir (Görsel 7-8, 9). Ayrıca, 30 x 40 cm ebatlarında 20 adet modern duvar süsü ve 18 x 21 cm ölçülerinde 20 adet modern çanta örneği analiz edilmiş, battaniyelerin sunumunda kullanılan geleneksel bohça örnekleri de değerlendirilmiştir (Görsel 10, 11).

Görsel 7. Sedefli Dokuma Battaniye Detayı, Fotoğraf: Gizem Çolpan, 2024, Balıkesir.

Görsel 8. Sedefli Dokuma Battaniyeleri, Fotoğraf: Gizem Çolpan, 2024, Balıkesir.

Görsel 9. Kirlent Dokuması, Fotoğraf: Gizem Çolpan, 2024, Balıkesir.

Görsel 10. Modern Tasarım Duvar Süsü, Fotoğraf: Gizem Çolpan, 2024, Balıkesir.

Görsel 11. Modern Hediye Çanta Dokuması, Fotoğraf: Gizem Çolpan, 2024, Balıkesir.

Dokuması tamamlanan "Sedefli Battaniye"yi sunmak amacıyla özgün bir bohça tasarımı hayata geçirilmiştir. Bu özel tasarım, battaniyenin niteliğine uygun bir estetik bütünlük oluşturmayı amaçlamaktadır. Bohçanın dış yüzeyinde göze çarpan geometrik desenler, dokuma geleneğinin çağdaş bir yorumunu sunarak görsel bir ilgi odağı teşkil etmektedir (Görsel 12).

Görsel 12. Modern Bohça Tasarımı, Fotoğraf: Gizem Çolpan, 2024, Balıkesir

6. Sonuç

Bu çalışma, kültürel kimlikli ürün tasarımı ve geleneksel atölye uygulamaları aracılığıyla geleneksel güncel hayatta nasıl yer bulunabileceğini ortaya koymaktadır. Yerel ve çağdaş üretimle bağlantıları olan bu projeler, birbirini tamamlayan paketler ve özelliklerde tasarımlar

ile kalıcılığı hedeflemektedir. Deneyisel mağazalarda satılan ar-ge uygulamaları, yaratıcılığı artıran estetik değerler oluşturma konusunda önemli bir temel oluşturacak ve yeni tasarımlar ortaya koymaktadır. S.S. Kedi Kadın Emeğini Destekleme İşliğı Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifinin yer aldığı Girit (Ada) Dokumacılığı veya yöresel adıyla “Sedefli Battaniye” dokumacılığının bulunduğu projelerle yerel kadın sanatçıların ve dokuyucuların eğitilmesi, kültürel üretimin sürekliliğı açısından eleştirel bakış açısına sahiptir. Usta, eğitimlerden başlayarak, eğitimin ayrıntılarının yapılandırılması ile bilgi esnekliğı ve beceri düzeylerinin yükseltilmesiyle desteklenmektedir.

Teknolojik gelişmelerin yaşandığı ve ekonomik refahın arttığı ülkemizde, diğer yörelerde olduğu gibi Ayvalık ve çevresinde üretilen özgün dokumaların da unutulmaya yüz tutmadan geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla projeler hayata geçirilmeli ve bu konuda farkındalık oluşturulmalıdır. (Öztürk ve Öztürk, 2019:1049).

Sonuç olarak, gerçekleştirilen projelerin kültürel değişimin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına katkı sağlayacak, aynı zamanda yerel üretimin gelişmiş bir yaklaşımla modern dünyaya entegre edilmesi olanağı tanınacaktır. Böylece kültürel varlığın ve sanatın ortaya çıkması, toplumun kültürel bilincinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Yerel ve çağdaş tasarımın başarılı bir şekilde birleştirilmesiyle hem kültürel mirasımız korunmuş hem de yeni ekonomik fırsatlar yaratılmıştır. Projenin en önemli katkılarından biri, yerel kadınların ekonomik güçlenmesine ve sosyal hayata katılımına olanak sağlamasıdır. Kültürel mirasın korunması, sadece geçmişe saygı göstermek değil, aynı zamanda geleceğe yatırım yapmaktır. Bu proje, kültürel çeşitliliğın korunması ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Teşekkür

Bu çalışmada Ayvalık S.S. Kedi Kadın Emeğini Destekleme İşliğı Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi üyelerine, alan araştırması sırasında yardımcı olan Sayın hocam Nursel Süzener Kılıç ile katkılarını esirgemeyen Sayın hocalarım Prof. Dr. Mustafa Genç ve Doç. Gülşen Öztürk’e teşekkür ederim.

Kaynakça

- Ariöz, B., (2024). "Hatay Arkeoloji Müzesi Envanterinde Yer Alan Aba ve Meşlah Dokumalarının Teknik, Renk ve Motif Özelliklerinin İncelenmesi", *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 14, Şubat, s.195-209.
- Aytaç, A. (2018). "Akşehir Müzeleri'nde Örnek Bir Halı Restorasyon (Yenileme) Konservasyon Uygulamasına Dair", *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*, Sayı 10, s. 83-98.
- Erim, U. Demir, Ö. Gezicioğlu, F.Y. (2017). Kültürel Mirasın Yaşatılmasına İlişkin Paylaşımlı Bir Çalışma "Mezitli Dokuma Projesi", *İdil Dergisi* Sayı 6, s. 2937.
- Genç, M., Solak, İ. (2020). "Kayseri Bünyan'da Tespit Edilen Halı Dokuma ile İlgili Ritüeller ve Sözlü Kültür", *Arış*, Sayı 17, Aralık, s. 80-101, <https://doi.org/10.34242/akmbaris.2020.141>.
- Genç, M. (2014). "Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgelerinde Kökboya ve Cehri ile İlgili Kayıtlar", *Art-E Sanat Dergisi*, Sayı 7 (13), s.174-212, <https://doi.org/10.21602/sgsfds.53832>.
- Genç, M., Öztürk, N., & Çeliker, D. (2017). "İsparta'da Mutaflık ve Son Mutaflık Nuri Akkulak Mutaflık" *Art-E Sanat Dergisi*, Sayı 10 (20), s.354-371. <https://doi.org/10.21602/sduarte.358725>.
- Gezicioğlu, F. Y., Atalayer, G., Demir, H., (2020). Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Kitabı 1, ed. Durmuş Ali Arslan, 1. Basım, Çanakkale: Paradigma Akademi Basın Yayın Dağıtımı.
- Gezicioğlu, F. Y., Atalayer, G., Beşen Yalçın, M., Demir, H., vd. (2022). "Kültürel Bir Mirasın Canlandırılması Üzerine DeneySEL Atölye Uygulamaları -1- Sedefli Battaniye İçin Usta Öğretici Eğitimi". *Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi* Sayı 12, s. 15-34.
- Küçük Kurt, Ü. (2019). "Afyonkarahisar Geleneksel Dokuma Kumaşları", *Akdeniz Sanat*, Sayı, 13(24), s. 123-133.
- Özkoca, B., (2019). "Çorum'un Bazı Köylerinde Üretilen Kıl Dokuma Örnekleri", *Arış*, Sayı 14, s.96.
- Öztürk, İ., & Öztürk, G. (2019). "Taraklı Bez Dokumacılığı ve Günümüzdeki Durumuna Yönelik Bazı Tespitler", *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, Sayı 6(36), s.1041-1050. <https://doi.org/10.26450/jshsr.1178>.
- Şahin, Y. (2016). "Yöresel Dokumaların Yaşatılması Projelerinde Tekstil Tasarımcısı ve Halk Bilimsel Yaklaşım", 7. Uluslararası İstanbul Tekstil Konferansı, s.62-70.
- Şenesen, O., R. (2012). "Çukurova Bölgesi Girit Göçmenlerinin Girit'e Dair Anlatılarının Sosyal Tarihe Kaynaklık Etmesi", *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 1, s.260.

İnternet Kaynakları

http 1: “Girit Sedefli Battaniyesi Ayvalıkta Yaşatılacak”, <https://www.askev.org.tr/Arsiv/GIRIT-SEDEFLI-BATTANIYESI-AYVALIKTA-YASATILACAK>, Erişim tarihi: 3.04.2024.

http 2: “Dokumacılık Tarihi”, <https://turkiyedokumaatlasi.com>, Erişim tarihi: 08.05.2024.

http 3: “Kedi Kadın Kooperatifi Hakkında”, <https://kedikadinkooperatifi.com>, Erişim tarihi: 03.04.2024.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1. “Sedefli Battaniye Dokuma Aşaması”, Gizem Çolpan Arşivi, 2024, Balıkesir.

Görsel 2. “Dokumada Kullanılan Pamuk İplik,” , Gizem Çolpan Arşivi, 2024, Balıkesir.

Görsel 3. “Kırmızı Renk Yün İplik,” , Gizem Çolpan Arşivi, 2024, Balıkesir.

Görsel 4.” Mekik”, Gizem Çolpan Arşivi, 2024, Balıkesir.

Görsel 5. “Dokuma Atölyesi”, Gizem Çolpan Arşivi, 2024, Balıkesir.

Görsel 6. “Projeler Sonrasında Elde Edilen Dokuma Makineleri”, Gizem Çolpan Arşivi, 2024, Balıkesir.

Görsel 7. “Sedefli Dokuma Battaniye Detayı” Gizem Çolpan Arşivi, 2024, Balıkesir.

Görsel 8. “Sedefli Dokuma Battaniyeleri”, Gizem Çolpan Arşivi, 2024, Balıkesir.

Görsel 9. “Kırlent Dokuması”, Gizem Çolpan Arşivi, 2024, Balıkesir.

Görsel 10. “Modern Tasarım Duvar Süsü”, Gizem Çolpan Arşivi, 2024, Balıkesir.

Görsel 11. “Modern Hediyelik Çanta Dokuması”, Gizem Çolpan Arşivi, 2024, Balıkesir.

Görsel 12. “Modern Hediyelik Çanta Dokuması”, Gizem Çolpan Arşivi, 2024, Balıkesir.